

Jornada:
Oportunitats de la custòdia urbana per a
l'adaptació de les ciutats al canvi climàtic
Divendres 26 d'abril de 2019
Can Balaguer, Palma

Canvi climàtic a les Balears: Impactes i reptes d'adaptació

Agustí Jansà

Universitat de les Illes Balears

Laboratori Interdisciplinari de Canvi Climàtic (LINCC-UIB)

agusti.jansa@gmail.com

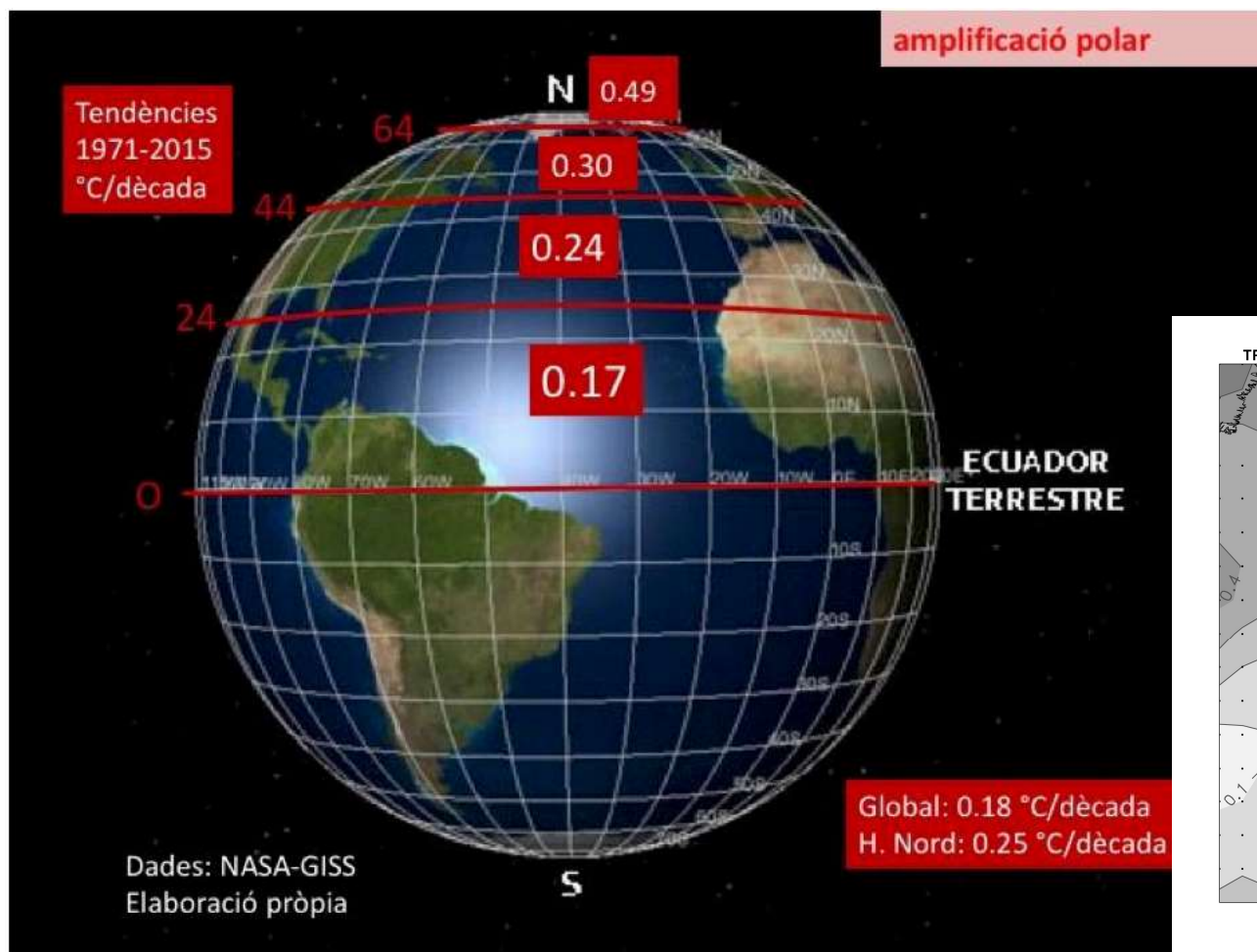
LINCC

Laboratori Interdisciplinari
sobre Canvi Climàtic
de la UIB

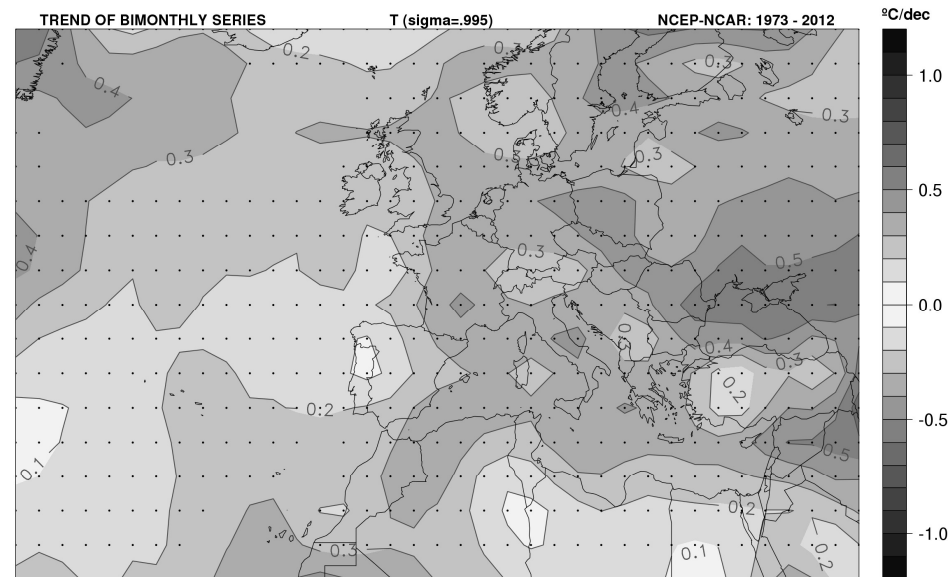
Tot està connectat

El canvi climàtic actual, antropogènic, és un fet universal, ja present, que es manifesta, sobre tot, per l'*escalfament global*

Les temperatures pugen gairebé a tota la terra, però a ritmes diferents, depenents, en primer lloc, de la latitud, d'acord amb el que s'anomena *amplificació polar*

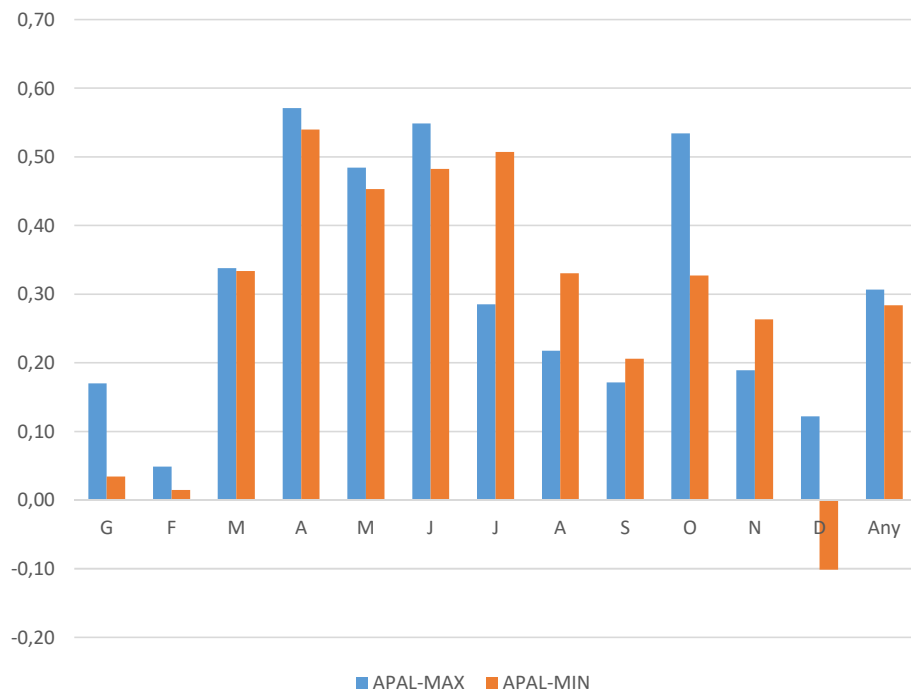

El ritme d'*escalfament anual a les Balears* és semblant a la mitjana europea i, en conjunt, un poc menor del que correspon a terres continentals properes, encara que és gairebé *dobte que l'escalfament global, planetari*

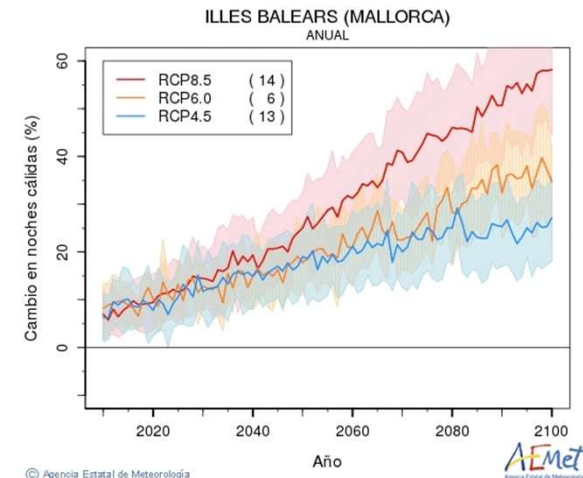
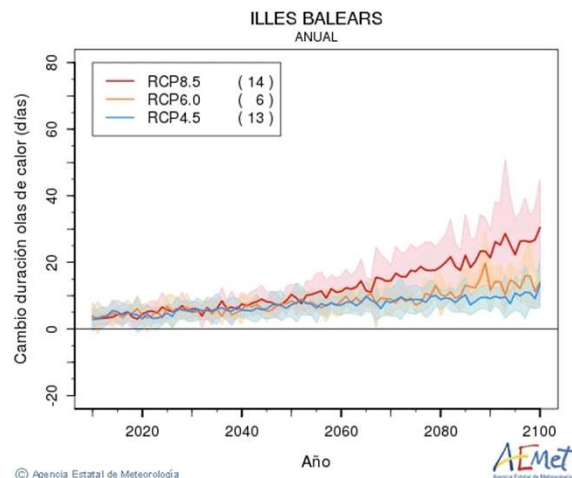
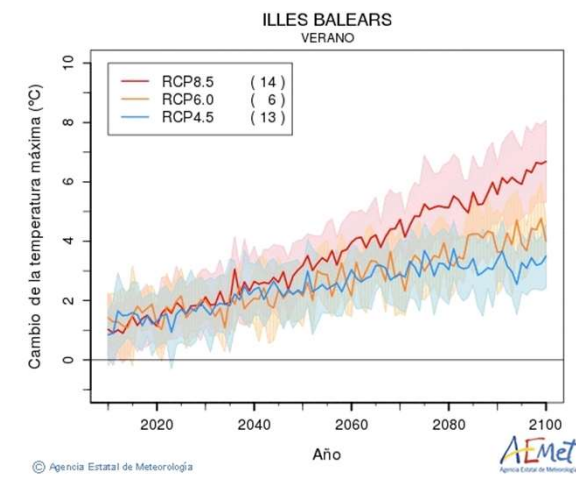
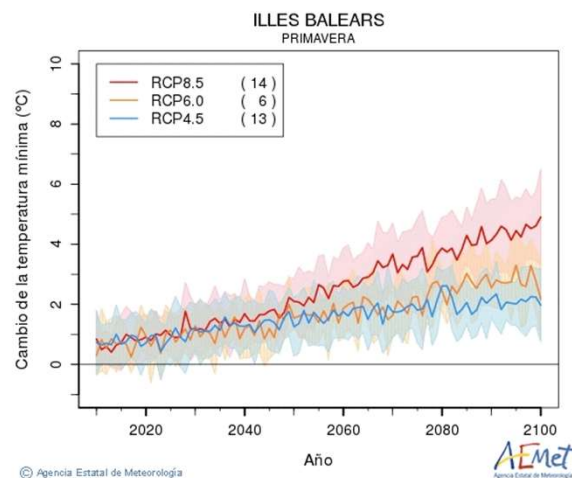
El ritme d'escalfament a les Balears ha estat molt més fort a la primavera (0,5 graus/dècada) (i a l'estiu) que a l'hivern (menys de 0,1 graus/dècada)

Tendències (graus/dècada), per mesos
Aeroport de Palma (AEMET) -
Sèrie homogeneitzada 1971-2017

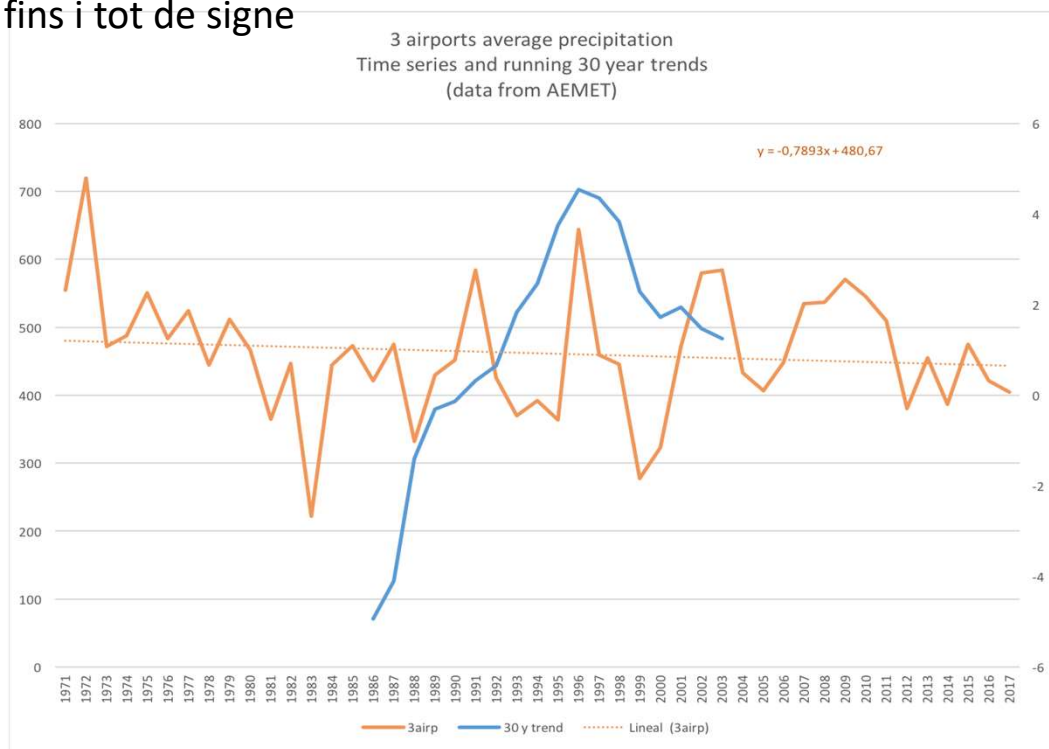

La tendència futura no canvia molt les coses:

- temperatures diürnes i nocturnes més altes, particularment la primavera i l'estiu,
- ones de calor més llargues,
- moltes més nits càlides

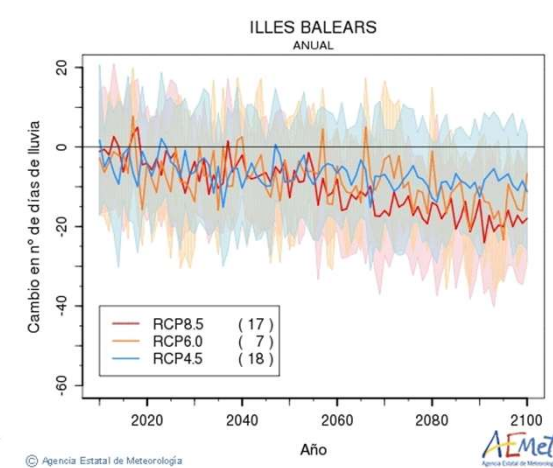
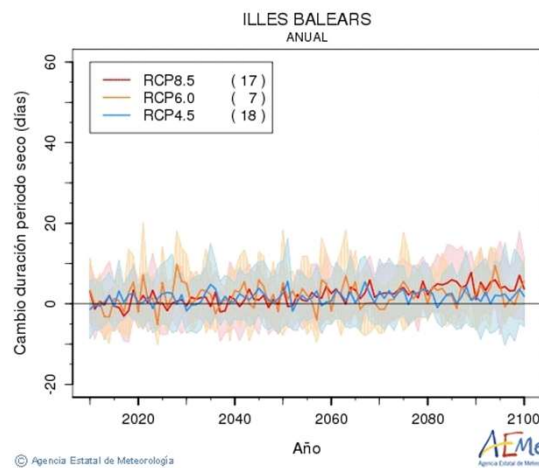
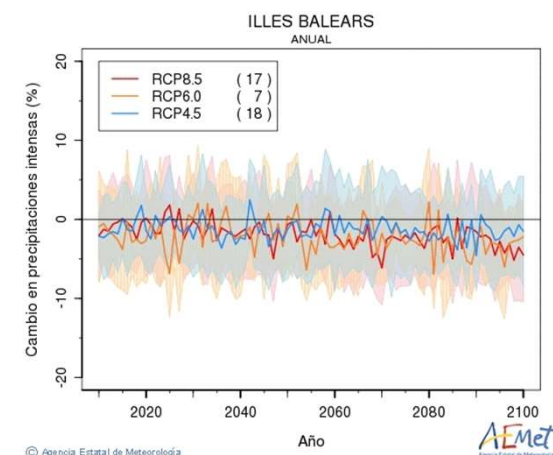
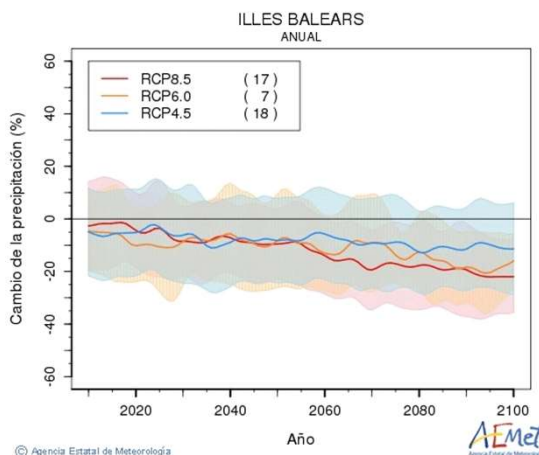
En pluges, la forta variabilitat natural encara no ha deixat veure les tendències, que, vistes per trentennis solapats, han canviat fins i tot de signe

Fins i tot sense haver-hi disminució de la precipitació, la **disponibilitat de recursos hídrics disminuïria**, perquè la major temperatura (sobre tot en primavera i estiu) augmenta el consum d'aigua per evaporació i evapotranspiració

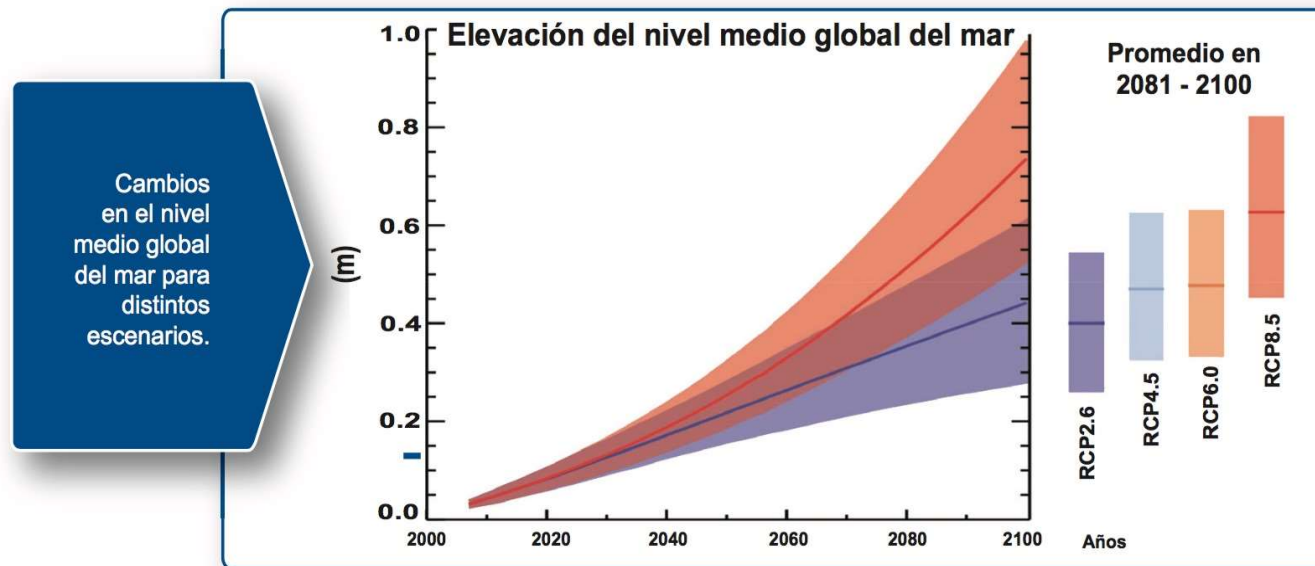
La tendència que marquen els models, no obstant, és de disminució de la precipitació:

- Menys dies de pluja
- Més períodes sense pluja o amb poca pluja

La pujada de nivell de la mar –per fusió de gel terrestre i per dilatació- encara s’ha notat poc: va més poc a poc que l’escalfament de l’aire, però serà inexorable

A la Mediterrània hi haurà poca diferència respecte del canvi global: de 40 a 70 cm el 2100, segons l’escenari

L'augment de la temperatura, la pujada del nivell de la mar i l'augment del dèficit hídric són les principals amenaces del canvi climàtic a les Illes.

(CES-UIB: H2030)

- Afectació als ecosistemes, agricultura i **vegetació urbana**
- Efecte sobre l'atractiu turístic
- ...
- Impacte sobre **morbimortalitat humana**:
  - **Agreujament urbà específic**

- Impacte sobre platges
- Salinització aqüífers costaners
- Salinització zones humides costaneres
- Afectació a infraestructures costaneres
- Major risc d'**inundació de zones urbanes costaneres**, per temporals

- Afectació als ecosistemes, agricultura i **vegetació urbana**
- **Menor disponibilitat d'aigua per a consum** o més consum energètic per dessalinització

La planificació d'accions **per a contrarestar** o disminuir **les amenaces** o impactes negatius inevitables **és el repte d'adaptació** que tenim

Per què l'impacte sobre la **morbimortalitat humana** és un **risc agreujat a les ciutats**?

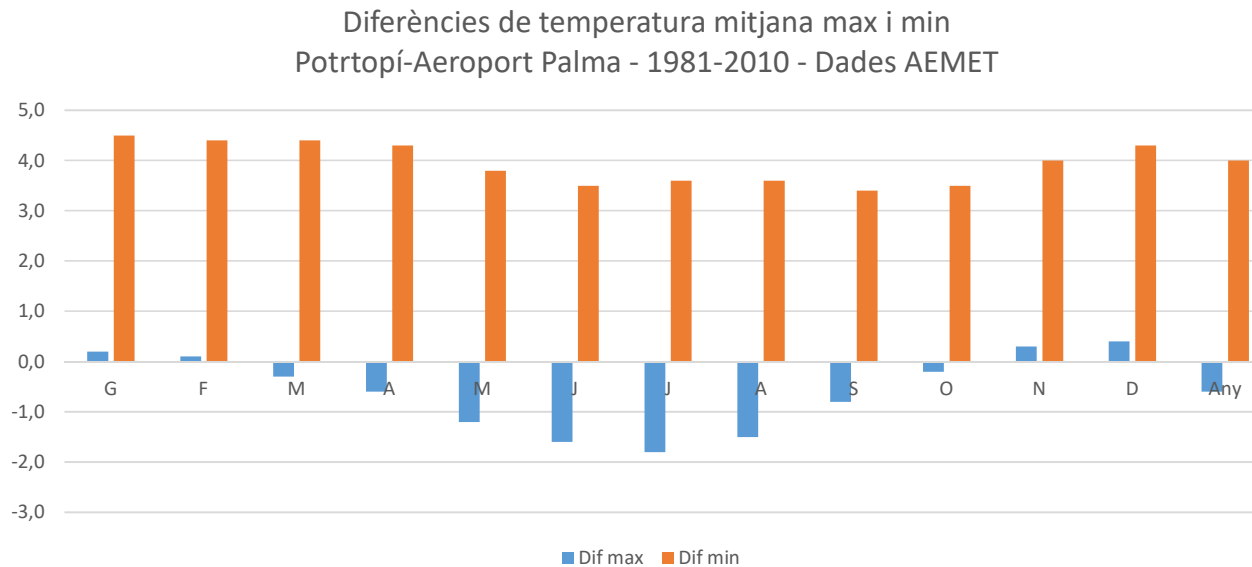
Perquè a les ciutats és on **hi viu més gent** i perquè a les ciutats a l'escalfament per canvi climàtic s'hi suma un **sobreescaïfament per illa de calor urbana** → *exageració de les ones de calor*

Compensar l'illa de calor urbana és adaptació específica: contrarestar l'impacte urbà sobre morbimortalitat humana

L'illa de calor urbana de Palma:

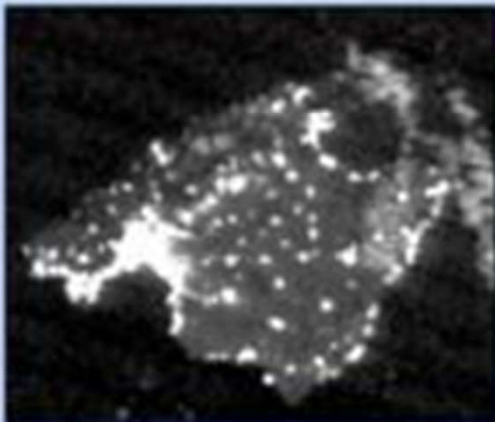
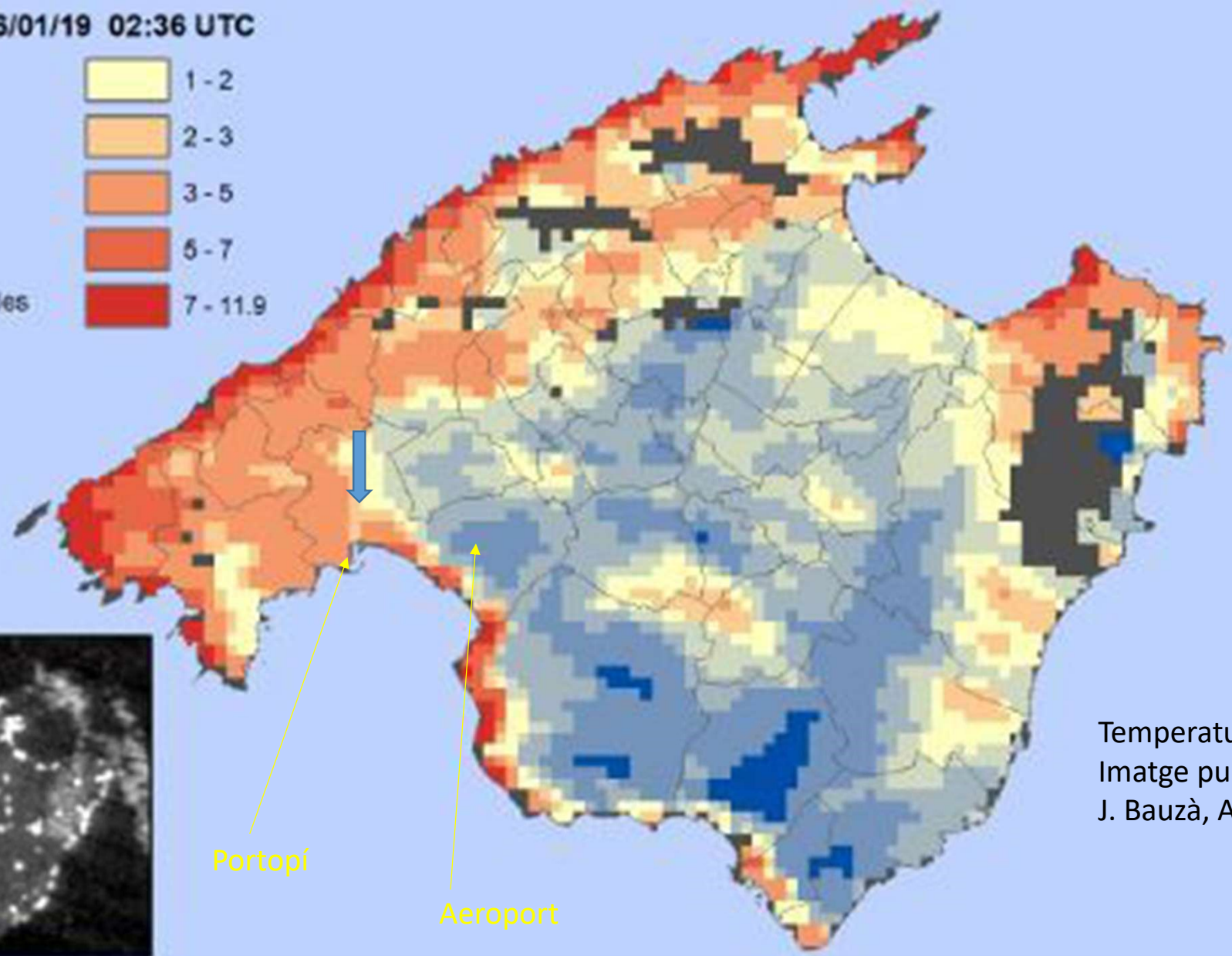
Aproximació per comparació entre temperatures de Palma **Portopí** (urbana) i Palma **Aeroport** (rural):

Més important la influència marina ("embat") i "continental" (drenatge fred) que l'efecte purament urbà, però a destacar la gran diferència entre temperatures mínimes: les nits a Palma són especialment càlides

(Dades AEMET)

LST (°C) dia 26/01/19 02:36 UTC

Portopí

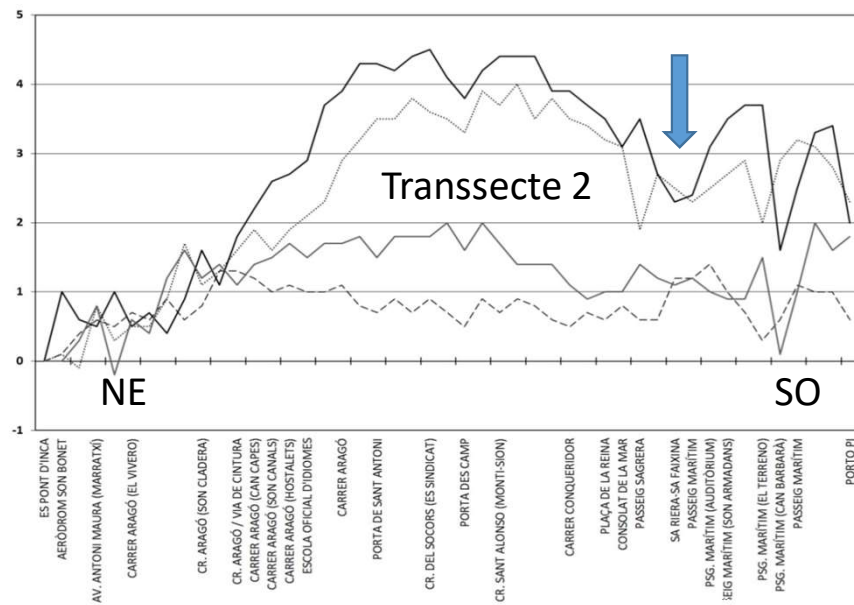
Aeroport

Temperatura de superfície
Imatge publicada per
J. Bauzà, Ara Balears, 9feb19

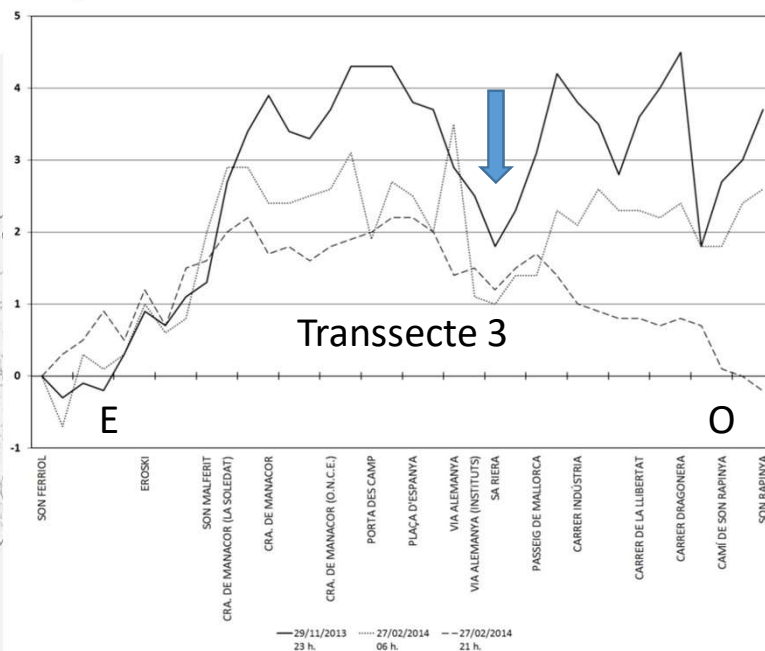
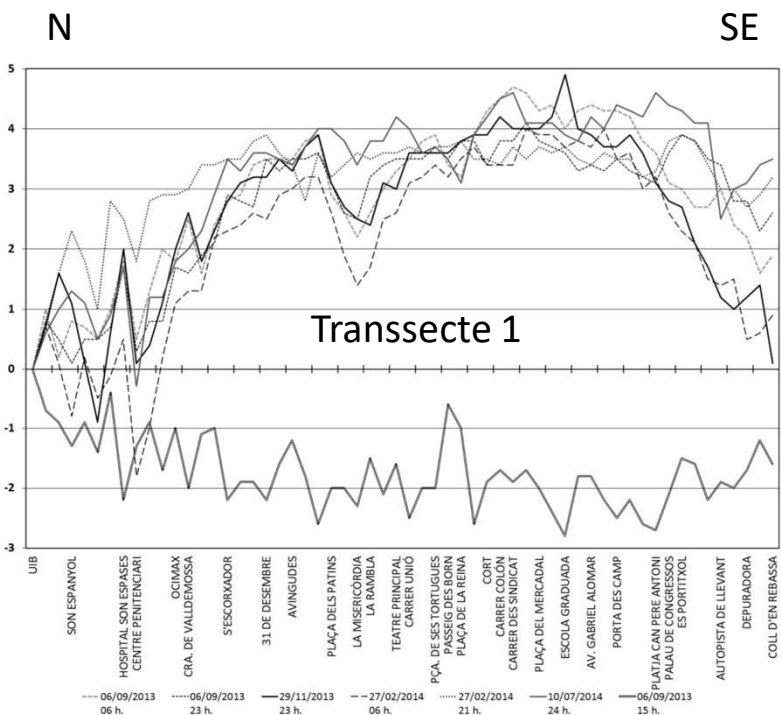
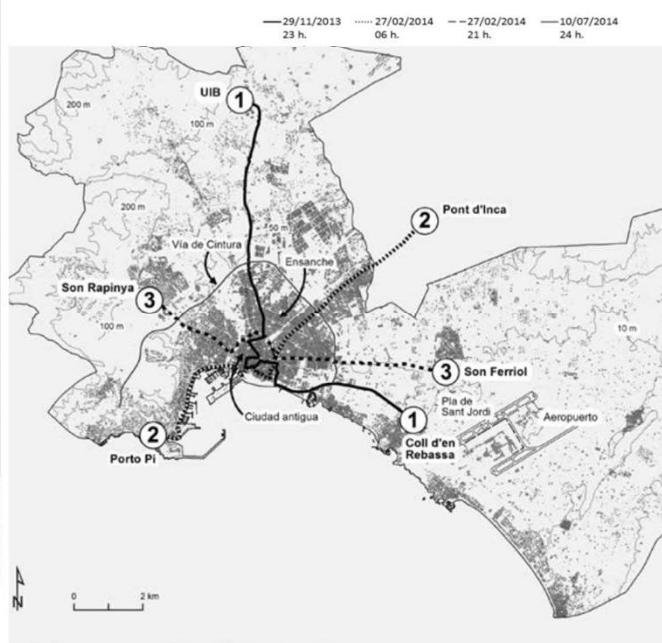
Però l'efecte urbà també existeix

Gràfics i dades d'un article recent:
Alomar & Llop, 2018

L'illa de calor nocturna tindria una magnitud d'entre 1,5 i 4 graus, amb suma parcial de la asimetria E-O: els finals de transsecte al O (2 i 3) mostren poc refredament

Crida l'atenció el corredor de la Riera

Epíleg:

La calor excessiva, diürna i nocturna, és un risc que implica **augment de morbiditat humana, incrementat a les ciutats per suma de l'efecte illa de calor urbà.**

A **Palma**, per ser ciutat marítima, **l'efecte diürn d'illa de calor a l'estiu** no es nota, en general, ja que **està compensat per l'efecte suavitzador de la brisa marina**. Els dies més **extrems**, no obstant, la brisa sol estar **inhibida** i els riscos de calor excessiva poden créixer: falten dades per a concretar més aquest important aspecte. Seria recomanable **documentar més el clima urbà.**

De nit, en canvi, **Palma tendeix a ser devers quatre graus més càlida** que l'entorn rural que l'envolta, tot i que és molt important i **distorsionadora** la **asimetria llevant-ponent**, lligada al drenatge de l'aire fred de l'interior de l'illa, més fort a llevant de Palma que a ponent.

- El **drenatge** d'aire fred podria estar afavorit per l'**apertura de corredors**, com ho demostra el **corredor de sa Riera**. Però no sembla fàcil obrir nous grans corredors.
- La **vegetació urbana s'escalfa menys** que l'asfalt o el ciment, crea **ombra i refreda** lleugerament per **evapotranspiració**: pot contribuir a compensar la **calor diürna d'estiu, especialment els dies més càlids**, sense brisa:
  - Això permetria afrontar nits potencialment molt càlides amb una **temperatura de partida no tan alta**
  - **Corredors oberts i amb vegetació** podrien tenir un **dobte efecte suavitzador**.
  - La vegetació, no obstant, suposa **consum d'aigua** (i els recursos hídrics tendeixen a minvar).